

*V*anmorgen werd ik zorgvuldiger gekamd dan anders, ik kreeg een lint om, mijn nagels werden geknipt, ik werd zorgvuldig uitgelaten maar mocht niet uitgelaten doen. Toen werd ik, Biggi von Klaksburg, in een auto gedragen en naar een zaal gebracht waar vele lotgenoten, allerlei rassen, zaten te wachten met nummers op hun hokken. Ik moest lopen, staan, rennen voor een aantal mensen met papieren en uilebrillen. Ik heb mijn vrouw kunnen kalmeren, ze was óp van de ze-nuwen, alsof zij gemeten en beoordeeld moest worden. Ik heb mij rustig gehouden, alleen een kelner voor mijn stamboom aangezien. Ik gedroeg mij slecht, zei de baas.

Toen kreeg ik een pijp in mijn bek en vuur van de vrouw. Vooruit dan maar. Ik heb dat allemaal zitten aankijken. Het valt mij altijd weer op hoeveel die mensen op ons lijken. De jury was samengesteld uit doggen, even goedmoedig, dom, onge-manierd en kwabbig. Vrouwen liepen als hazewinden, even mager, slank en on-aandoenlijk. Gepermanente poedels als ik hadden uren onder kappen gezeten.

Heren liepen achter dames aan, soms met hele troepen, snuivend en elkaar verdringend met glazige, verlangende ogen. Mijn vrouw vond het schandelijk maar erg leuk, toen een paar elegante herdershonden van mannen werk maakten van haar. Ook valt het mij altijd op hoe ze eten. Net honden. De meesten hebben last van vorken en messen en zouden liefst als wij doen. Met kip mogen ze dan.

Ze hebben ook volwaardige rassen en gemengde exemplaren, die niet in tel zijn. Ze hebben dure soorten, die niet werken en anderen die moeten zwoegeen. De meeste hebben een hondeleven.

Ik heb dat alles nog eens overdacht en zou met niemand willen ruilen.

Mijn vrouw kreeg champagne en een medaille en een lint omdat ik zo mooi was. Wonderlijk geslacht die naakte, ijdele mensen, die met rede en spraak begiftigden.

Ik zie het zwart in met die mensen die menen dat zij weten wat mijn kern is.

MENS

en Wereld

Strijd nog niet volstreden

„H et is wel duidelijk dat bij al ons werk geen sprake is van rustig langs de eenmaal ingeslagen wegen voortgaan. Daarvan is trouwens bij ons nog nooit veel sprake geweest. Ik wijs er alleen op omdat ik gemerkt heb, ik mag wel zeggen met ontsteltenis gemerkt heb, dat sommigen een heel verkeerde uitleg gegeven hebben aan de term „consolidatie” die hier de laatste jaren wel eens gebruikt is. Ik ben er van overtuigd dat de meesten mij wel goed begrepen hebben toen ik daarover sprak. Maar ik wil er bij niemand misverstand over laten bestaan. Ons Verbond is de eerste jaren van spectaculaire opkomst en opzienbarende successen voorbij. Het moet zich consolideren als humanistische gemeenschap en zijn bestaansrecht bewijzen. Maar dat betekent allerm minst dat we er zijn. Ik zou haast zeggen: integendeel!”

„E n eigenlijk kunnen we niet eens zeggen dat de strijd om onze plaats onder de zon werkelijk volstreden is. Nog altijd is het zo dat het humanisme als geestelijke stroming in onze samenleving niet ten volle erkend wordt. Nog onlangs kwam men in het parlement weer aandragen met de afgesloten formule dat humanisme en godsdienst niet gelijkwaardig zijn. Wij zijn het daar natuurlijk volledig mee eens. Ook wij vinden de godsdienst niet gelijkwaardig aan het humanisme. Maar onze vraag is een heel andere. Namelijk deze: of het juist is dat men met behulp van de overheidsmacht humanisten het recht onthoudt zich naar geweten dienstbaar te maken aan de buitenkerkelijken die daarvan gediend zijn, zoals b.v. in het leger nog steeds het geval is. Men verwierpt de stelling dat de overheid in geestelijke zaken neutraal zou kunnen zijn. Daar kan ik inkomen. Maar daaruit volgt nog niet vanzelf dat humanisten in Nederland geen volwaardige staatsburgers kunnen zijn. Die gedachte zullen we blijven bestrijden, zoals we dat ook in afgelopen jaren met alle kracht hebben gedaan.”

„M aar, vanuit een heel andere hoek wordt ons hier nu een vraag voorgelegd, waaraan we niet zo maar voorbij kunnen gaan: werkt gij aldus niet mede aan de verzuiling van ons volk, zo luidt die vraag. Daarin uit zich de verontrusting van hen die zich over de steeds voortschrijdende isolering van de verschillende volksgroepen terecht ernstige zorgen maken. Hierin staan wij ten volle aan hun kant. Wij humanisten zijn immers mede daarom tegenstanders van humanistische politieke partijen, humanistische cultuurorgani-

Een goed congres

Het is een goed congres geweest dat het Humanistisch Verbond verleden week zaterdag en zondag in „Krasnapolsky” te Amsterdam gehouden heeft. Elders in dit nummer leest u er meer over. Aan de openingsrede van Verbondsvoorzitter dr. J. P. van Praag ontleen wij op deze pagina enkele kenmerkende passages.

saties, humanistische sportbeoefening, om van de beruchte geitenfokkers maar te zwijgen. Maar laten we hier wel goed onderscheiden. Men kan van verzuiling nog niet spreken als mensen zich op grond van hun levensovertuiging aansluiten om taken te vervullen die direct uit die levensovertuiging voortvloeien. Verzuiling treedt pas op, als men die levensovertuiging als grondslag gaat nemen voor de organisatie van allerlei maatschappelijke activiteiten, die evengoed door mensen met verschillend uitgangspunt tezamen verricht kunnen worden. Als men dit onderscheid uit het oog verliest, zou dit betekenen dat men praktisch alleen ons humanisten het recht zou ontzeggen om ons gezamenlijk te bezinnen en gezamenlijk de taken aan te vatten die daar direct uit voortvloeien. Men vergete niet dat op die wijze duizenden tot verantwoordelijkheid gewekt worden, wier activiteit anders allicht zou blijven sluimeren.”

„E n bedenkt u vooral ook dat de humanistische beweging in Nederland een onderdeel is van een wereldhumanisme. Een wereldhumanisme, dat op zijn beurt maar voor een heel klein deel georganiseerd is in de IHEU die deze zomer weer te Londen bijeenkomt. Maar dat zijn krachten put uit de grote religies, sociale bewegingen en cultuurstromingen in de wereld. Aan dat wereldhumanisme moet ons streven dienstbaar zijn. In de mate waarin het dat is zal het er ook mede vorm aan kunnen geven. Vandaar dat van ons steeds opnieuw de grootste openheid en toewijding en de inzet van alle scheppende vermogens ge-vergd worden. Alleen daardoor kunnen we het humanisme maken tot een wereldomvattend motief, een maatstaf voor de vormgeving van het menselijk leven, en de zin van ons aller leven en werken. Alleen daardoor kunnen we werkelijk antwoorden op de uitdaging van de tijd.”

UITGAVE VAN HET HUMANISTISCH VERBOND — 12e JAARGANG NR. 8 — 20 APRIL 1957

VERSCHIJNT OM DE VEERTIEN DAGEN

KRITISCH ALLERLEI

Borculo's burgemeester blijkt zeer teleurgesteld over het „misselijke geroddel” van zijn gemeentenaren over de conductrices van de Gelderse Tram-Wegen (GTW). Die meisjes gedragen zich een tikje anders dan de andere Borculoërs: ze hebben wat meer grootstedse manieren en lopen op straat tijdens uren, als de „normale” Borculoërs allang op één oor liggen. Dit alles blijkt een doorn in het oog van de Borculoërs, die de GTW-conductrices het leven zuur maken.

En dat anno 1957, als wij er melding van mogen maken dat het veertiende vrouwelijke Tweede Kamerlid – mej. mr. T. Lemaire – haar intrede zal doen. De emancipatie schijnt maar langzaam door te dringen tot het Achterhoekse stadje Borculo, dat misschien beter een achterlijk-hoeks stadje mocht heten.

Van Borculo naar Hilversum: daar speelt een aantal radio-artiesten – uit louter artistieke motieven, naar zij zeggen – omroepboompje-wisselen.

Wij juichen dit van harte toe en zijn uitermate nieuwsgierig naar de artistieke omzwaai. Maar „ergens” in ons achterhoofd vormde zich de gedachte: pleit dat (voortdurend!) boompje-wisselen niet vóór nationale omroep?

Bij Philips zullen enkele tientallen jonge mensen bewijzen, dat het hun ernst is met de strijd tegen de longkanker: een maand lang zullen zij geen sigaret roken en misschien zal dat enkelen zo goed bevallen, dat zij helemaal „brandschoon” willen blijven. En wij hebben het klassieke bordje: „Het is geen man die niet roken kan” in de vuilnisbak gegooit. Als teken van de wand.

Nog meer nieuws uit ons grappige land: bij Woerden heeft een automobilist een echt kanon gevonden. Hij heeft het eerlijk bij de politie gedeponneerd waar al spoedig bleek, dat een militaire kolonne het gevaarte had verloren! Ze hadden het niet eens zo gauw in de gaten gehad.

Enfin: de commandant zal wel hebben gedacht „Beter één kanon verloren dan 'n hele oorlog.” Jammer intussen voor die automobilist, dat de eigenaar het schietding kwam opeisen. Als het langer dan een jaar en zes weken bij de politie was blijven staan dat had hij – zo wil het de volkspraak – „zijn” kanon mogen houden. Maar wat doe je privé er mee?

En voor zover u het nog niet weet: er wordt wéér – ja, wéér – aan onze spelling gedokterd. Natuurlijk is er nogmaals ergens eerst een advies over uitgebracht – over de schrijfwijze van

bastaardwoorden – en zijn deskundigen druk bezig het te bestuderen.

Zo is het ook gegaan met de laatst-ingevoerde „nieuwe” spelling, die deze zaak zo ver heeft opgeklard, dat er nu – dit heeft men ons van doorgaans voortreffelijk ingelichte zijde ingefluisterd – op de rond elf miljoen Nederlanders bijna elf miljoen verschillende spellingen zijn. Het Centraal Bureau voor de Statistiek kon ons niet meedelen, of dit cijfer volkomen juist was...

De Haagse GGD heeft bejaarden uit een particulier rusthuis gehaald en hen overgebracht naar andere tehuizen, omdat gebleken was dat de behandeling van deze oude lieden bijna alles te wensen overliet. Voor hun verzorging waren aanwezig één administrateur-verzorger en één verpleeghulp, beiden niet-gediplomeerd.

Er zijn in ons land honderden tehuizen voor bejaarden, die voortreffelijk worden bestuurd en waar behandeling en verpleging vrijwel niets te wensen overlaten. Maar tienduizenden, misschien honderdduizenden ouderen ontbreekt het aan ieder noodzakelijke hulp, aan werkelijke liefdevolle behandeling. Daarom is het goed, dat ook de A. H. Gerhardtstichting is opgericht. Over haar arbeid en plannen: zie elders in dit blad.

De „Komsomolskaja Prawda” – het officiële blad van de Russische staatsjeugdbond – is streng van leer getrokken tegen de smakeloosheid en ongemanierdheid van de Russische jeugd. Die staatsjeugdbond heeft nu het plan opgevat de Sowjet-jongeren meer smaak en manieren bij te brengen.

Hoewel het bericht dat niet vermeldt weten wij, wie de richtlijnen zal vaststellen van die smaakmanieren-campagne: niemand anders dan Chroesjtsjov zelf, die herhaaldelijk, in het openbaar ook, heeft getoond over goede smaak en voortreffelijke manieren te beschikken. Men beweert ook, dat hij werkt aan een Russische bewerking van het meest-gelezen Nederlandse boek „Hoe hoort het eigenlijk?”

Zijn methodiek schijnt al resultaten af te werpen in kringen van Russische componisten: die hebben tenminste op hun jongste congres erkend, dat zij „niet voor het volk hebben gedaan wat zij konden” en verder beloofd: „optimistische muziek met een menselijke inslag” te zullen schrijven. Om de zaak nog ietwat duidelijker te maken hebben zij verklaard: „een onverbiddelijke strijd te zullen voeren tegen formalisme en primitivisme.”

Mogen wij uit dit alles nu concluderen, dat de Russische com-

ponisten alléén nog zullen schrijven „optimistische, humanitaire (geen humanistische!), informele, a-primitive” muziek? Hoe zou dat klinken?

Intussen schijnt het Russische kunstenaarshemeltje toch niet zo blauw te zijn als men uit bovenstaand optimistisch, informele bericht zou kunnen concluderen. Want heeft niet de componist Dmitri Sjostakowitsj vlak vóór dat congres in een artikel – in de „Prawda” nog wel – aangedrongen op meer artistieke vrijheid en grotere vrijheid van discussie in de Sovjet-Unie? Hij drong zelfs aan op experimenteren met nieuwe muzikale vormen.

Nu weet je nooit, wat dergelijke gestes in de Sowjet-Unie te betekenen hebben. Kreeg Sjostakowitsj zonder meer plaatsruimte in de „Prawda” om voor meer artistieke vrijheid te pleiten of was zijn artikel – zijn artikel? – een door-gestoken propagandakaart, die uitgespeeld moest worden op het componistencongres?

Over eerlijkheid in de kunst gesproken: Betsy hoeft niet te pleiten voor meer artistieke vrijheid. Zij geeft zich, zoals zij is: ongecompliceerd, informeel, en misschien ook wel optimistisch, maar beslist niet humanitair en zonder twijfel wel primitief. En ze wil noch kan anders: Betsy is namelijk de „kunst”-schilderende chimpansee uit de diertuin van Baltimore. Ze stopt haar vingers ongeneerd in de verf en smeert die soms duimendik op het doek. Zeventien van haar werken zijn al verkocht, tegen prijzen die variëren van 25 tot 50 dollar (dus honderd tot tweehonderd gulden ongeveer).

Er zijn al kunstkenneren die met grote hardnekkigheid beweren, dat Betsy's doeken niet onderdoen voor veel, van wat de (menselijke) kwasi-primitieven schilderen. Van één

zaak zijn wij overtuigd: dat menige serieuze (menselijke) schilder jaloers zal zijn op Betsy's succes. In korte tijd zeventien doeken verkocht! Voor een dikke f 2000!

En Amerikaans geleid projectiel van het type „Atlas” schijnt op hol te zijn geslagen: men vermoedt, dat het ding een paar honderd kilometer boven de aarde zijn eenzame rondjes draait met een snelheid van acht kilometer per seconde.

Wat je maar een „geleid” projectiel noemt. Enfin: er is zoveel tegenwoordig op aarde dat aanleiding ontsnapt, dat dit er ook nog wel bij kan. Het is mogelijk, dat die „Atlas” nog eens omlaag komt: het kan dan een stad verpletteren, ergens in een woestijn of zee terecht komen, of – door zijn grote snelheid – in de atmosfeer „verdampen.” We wachten maar rustig af welke voorkeur hij heeft.

De Britse „Liga tegen wrede sport” heeft besloten koningin Elizabeth te smeken niet langer deel te nemen aan de hertenjacht, welke de Liga „bijzonder wrede” noemt. Ja, op een vergadering noemde – volgens UP – een lid der Liga de vorstin „onze ergste vijandin” in de strijd tegen de wreedheid van die sport.

Wij hopen met de Liga, dat Englands hoogste burgeres tot inkeer komt en zelf mee te velde trekt tegen dit zinloos opjagen en uitmoorden van onschuldige, weerloze dieren.

We kunnen in Nederland nu ook – zelfs bij kruideniers – „diepvrieskip” kopen.

En naar aanleiding van sarrende handelingen van bepaalde midden-oostelijke machthebbers verzuchten wij: „Wanneer komt men er toe, dictators diep te vriezen” en ze in de ijskast te houden. Want voor consumptie achten wij ze ongeschikt.

BLUE

Verberg je
want niemand mag het weten
leg de vinger op de lippen
als je de vinger op de wonde legt

verberg je
want wanhoop is de charge
van het slechte toneel
te veel attributen in te fel licht

verberg je
want alle mislukking is erger
dan naakt te zijn
in de geslepen monocle van de wereld

verberg je
want wat is pijn
als de hoed van mededogen
alleen voor de doden wordt afgenomen.

Lizzy Sara May: Uit „Blues voor voetstappen” A. W. Bruna en Zoon - Utrecht - 1956.

VOLK IN DUISTERNIS

Dr. J. W. Schulte Nordholt: Het volk dat in duisternis wandelt. De geschiedenis van de negers in Amerika. (Van Loghum Slaterus, Arnhem 1956, geb. f. 16.50)

Het komt mij voor dat zelden een historisch boek bij zijn verschijning zo veel belangstelling en waardering heeft onderzonden als dit van dr. Schulte Nordholt. De oorzaken daarvan zijn gemakkelijk aan te wijzen. Allereerst interesseert het onderwerp zeer vele mensen sterk: de Amerikaanse negers, die door hun spirituals, dirges en ditties, blues en jubilees, de liederen die een van hen hun slavenzangen genoemd heeft, door hun verhalen op de film (Grazige weiden), hun literatuur, tot het westen doorgedrongen zijn en daarbij vaak blij gegeven hebben zich bij de godsdienst van dit westen aan te sluiten, deze Amerikaanse negers worden op een wijze behandeld, die met onze hedendaagse gewoonten in strijd is. Men leest over walglijke excessen, die in het zuiden van de V. S. tegen hen (nu nog) plaats vinden en over het stigma van de discriminatie, dat ook in het noorden nog bestaat. Men vereenzelvigd zich met deze negers, die ver weg zijn, en verheugt zich over de geleidelijke verandering van hun positie, die zijn culminatiepunt bereikt heeft op 17 mei 1954, toen het Opperste Gerechtshof van de V. S. met algemene stemmen besliste, dat op het terrein van de openbare opvoeding de apartheid onder het motto „gescheiden maar gelijk” wordt afgewezen. Men begint de goede afloop van de tragedie der negers te zien aankomen in het wereldnieuws. En juicht deze ontknoping toe.

Maar bovendien is het boek van dr. Schulte Nordholt uitstekend geschreven. Het is geen dor voortlopend verhaal, maar een menselijk en literair voortreffelijk werk dat ook de niet historisch geïnteresseerde fiction-lezer aanspreekt. De schrijver is ook niet zogenaamd neutraal; hij heeft dit boek geschreven „vanuit een ethiek die oordeelt”... „Men zal toch over een menselijk probleem moeten spreken als mens.” „Hoe zou men zonder deze ethische subjectiviteit ergens, waar dan ook, over kunnen schrijven?” „Hoe kan men zonder dat objectief zijn?” En dienovereenkomstig steekt hij ook de hand in eigen boezem: „Wij hebben uit de verte, uit Nederland gemakkelijk praten...” „Als wij tien procent negers hadden, hadden wij echter hetzelfde probleem; het antisemitisme dat hier soms bestaat is daarvan het bewijs.” Hij had als een van de vele beschikbare voorbeelden ook de rassensmoelikheden, die in Engeland in 1954-'55 zich voordeden, toen een aantal zwarte arbeiders de blanke concurrentie kwamen aandoen, kunnen noemen.

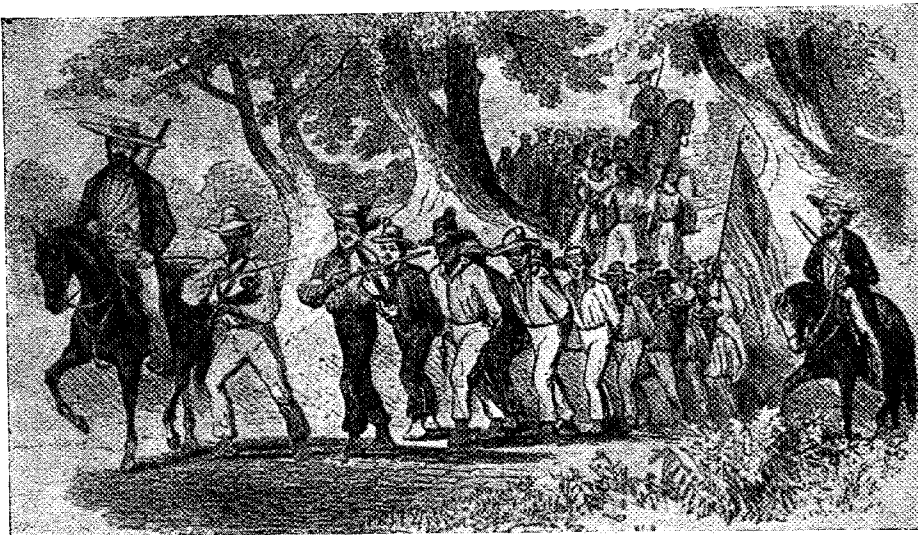
Een bijzondere aantrekkelijkheid van het boek zijn de vele gedichten, meestal van negerdichters, en treffende citaten, ook meest van negers, die ongetwijfeld menigeen tot het lezen van hun auteurs zullen brengen.

Het boek begint bij de dag dat een Hollands schip in 1610 voor het eerst twintig slaven in Virginia aan land bracht, vertelt van de slavenhandel en de slavernij in de toenmalige koloniën van Engeland in Amerika. Vanzelfsprekend is de geschiedenis van de negers in Amerika nauw met die van de staten waarin zij leefden, verbonden. En dr. Schulte Nordholt volgt die dan ook op de voet: de opstand tegen Engeland, de burgeroorlog tussen het Noorden en het Zuiden, de ontwikkelingen tot, tijdens en na de beide Wereldoorlogen. Bij al dit gebeuren waren de negers ten nauwste betrokken, eerst als materiaal, maar hoe langer hoe meer als onmisbare medewerkers, die herhaaldelijk door deze onmisbaarheid voor hun rechten met kracht konden

opkomen, tot zelfs onder en tegen de presidenten Roosevelt en Trumann toe.

De Amerikaanse staten, die tijdens hun vrijheidsoorlog drie miljoen inwoners telden waarvan een half miljoen, dus een zesde deel, negerslaven waren, groeiden tot 150 miljoen zielen, waarvan bijna tien procent negers zijn (gemengden inbegrepen). Dat is dus een belangrijk bestanddeel: één zwarte op negen blanken!

Vanaf de Amerikaanse vrijheidsoorlog tot aan het begin van deze eeuw is de toestand van de negers in de Verenigde Staten steeds slechter geworden. Daarna begint de strijd tegen de achteruitzetting van mishandeling van de negers. De

eerste Wereldoorlog, de grote depressie van 1929 met de erop gevolgde New Deal, de tweede Wereldoorlog en de koude oorlog benevens de huidige hoogconjunctuur hebben grote wijzigingen gebracht in vrijwel elk aspect van het leven der negers. Zij nemen nu geen genoegen meer met de theoretische gelijkheid in een gescheiden maatschappij, maar eisen volledige integratie, samen is, al zijn hun voorouders er dan ook – niet vrijwillig – ingevoerd.

Dr. Schulte Nordholt vertelt over het leven in het donkere Zuiden tot op de huidige dag en in het meer verlichte Noorden. Over de wredeheden van de slavenhandel, de lynchpartijen en de Ku Klux Klan. En over allerlei wijzen waarop de negers gediscrimineerd werden. Over het wondergeloof van de blanken in hun eigen superioriteit en over het wondergeloof van de zwarte slaven, dat hun echter geestelijk veel steun heeft gegeven. Het was een typische paria-religiositeit, al week hij dan ook in verschillende opzichten af van de beschrijving die de uitvinder van deze term, de grote historicus en socioloog Max Weber, eraan gegeven heeft. Dr. Sch. N. zegt: „Het grootste wonder misschien van de gehele geschiedenis der negers in Amerika is dat deze mensen, die zoveel verdragen moesten, de godsdienst overgenomen hebben van hun meesters”... „de discrepantie (afstand) tussen leer en leven van de nieuwe religie der blanken moet toch op hen minstens een vreemde indruk hebben gemaakt.” Anderzijds was het „juist de zending onder de slaven die voor vele blanken de rechtvaardiging van het systeem (der slavernij) betekende.” „De eer, die kruistocht tegen Afrika te hebben ingezet” – zegt Richard Wright in zijn „Zwarte Kracht”, terugblik op zijn verblijf aan de Goudkust – rustte op de schoulers van de vrome Portugezen, die krachtens een

pauselijke bul van 1455 het recht hadden alle ongelovige volkeren aan zich dienstbaar te maken.” En in overeenstemming met de geest van deze kruistocht heeft het Vaticaan kort na de verschijning „De Negerhut van Oom Tom” van Harriet Beecher Stowe op de index geplaatst, omdat het gevaarlijk was voor het wettige gezag. De Nederlander Van Polanen, een oude aristocratische jurist, schreef in 1828 vanuit de Verenigde Staten: „In dit land en in sommige plaatsen in West-Indië, heeft men de Godsdienst gebzezigd, om hun (de slaven) te leeren zig aan hun lot te onderwerpen, en hunne hoop op het toekomstend leven te vestigen.” Maar de onderdrukten hebben de religie naar zich toetrokken evenals hun meesters, „Zij namen er van wat zij nodig hadden”, wat hun paria bestaan verlichtte.

De troost van deze religie kan men begrijpen als men leest wat een slaaf vertelt die van zijn moeder gescheiden werd: „In de ochtend werd ik ver-

kocht en ik ging mijn moeder, die steeds zwakker werd, goedendag zeggen. Zij was in bed en ik ging naar de deur en zei: Goedendag, moeder, goedendag. Haar hart werd er bijna door gebroken. Zij riep alleen maar uit: Goeiendag, mijn zoon! Ontmoet mij in de hemel. Toen wendde zij haar gezicht van mij af.”

Dr. Schulte Nordholt schrijft: De neger had meer van zijn God nodig dan welke blanke ook.” En verder: „Met de Bijbel in de hand is de slavernij verdedigd, maar ook op grond van de Bijbel zijn de eerste protesten tegen de slavernij begonnen. Voor de negers zelf heeft de godsdienst die zij van hun blanke meesters overnamen veel betekend, zij is een waarlijke troost en kracht geweest die men nog kan horen in de prachtige liederen... Maar een godsdienst die zo weinig realiseert van wat ze zo nadrukkelijk predikt, moet wel in projecties en uitvluchten buiten het leven ontaarden. Dat is het ook precies wat zowel de blanke als de negerkerken steeds verweten is, dat zij zo opgaan in „otherworldliness (het zich richten op een „andere wereld”). In de negerkerken hebben thans echter de dominees de leiding genomen van verschillende acties van gelijkheid, met name van de bekende busboycot in Montgomery.”

J. B. MEIJER

(Slot in het volgend nummer)

Lezingen voor de Vara

22 april (tweede paasdag): Dr. J. C. Brandt Corstius: Wonder en geen wonder.

28 april: mevr. H. A. Polak-Schwarz: Ouder worden en gelukkig zijn?

„A. H. Gerhardhuis” in aanbouw

De nood onder de bejaarden is groot. Zij, die hiervan nog niet ten volle overtuigd zijn, moeten eens gaan praten met mevrouw H. A. Polak-Schwarz, secretaresse van de „A.H. Gerhardstichting”, welke eind volgend jaar het bejaardentehuis dat eveneens de naam van die humanistische pionier zal dragen, in exploitatie hoopt te nemen. Binnenkort telt ons land elf miljoen inwoners, en daarvan zullen rond 8.5 procent ouder zijn dan 65 jaar. Als we de uitkomst van de volkstelling-1950 nog even mogen aanhouden wat het percentage buitenkerkelijken betreft – nl. rond zeventien procent, maar sommigen zeggen: „Dit percentage is nú hoger” – dan moeten we vaststellen, dat er tenminste 170.000 buitenkerkelijke bejaarden zijn.

Hoe leven al deze mensen, hoe leven ook hun kerkelijke leeftijdsgenoten? „Soms op allereerste plezierigste wijze,” zegt mevrouw Polak, „ik zou je hartverscheurende brieven kunnen laten lezen die dit zonder voorbehoud bewijzen. Velen van die bejaarden kunnen eigenlijk niet meer voort, maar móeten wel omdat er niemand, letterlijk niemand!, is die hen bijstaat. Er zijn er die, hoewel zij vrijwel niet meer kunnen lopen, ergens driehoog wonen. Gevolg: hun woninkje is voor hen meer een gevangenis geworden, waaruit zij niet eerder komen dan aan het einde van hun leven. En dan alle ouderen die, uit financiële overwegingen of anderszins, gedwongen zijn met kinderen of vreemden samen te wonen, die nauwelijks worden geduld, die zich te veel voelen, die sukkelen en geen behoorlijke verzorging hebben, die vervuilen, versjagrijnen, die niet meer weten dat er zoiets als levensvreugde bestaat. Voor die mensen, onze medemensen, móét iets gebeuren. Er gebeurt ook al iets – zij het nog veel en veel te weinig – maar dikwijls op godsdienstige grondslag. En daarom is tot stand gekomen de Nederlandse Centrale voor Huisvesting van Bejaarden, die zich toelegt op het bouwen van tehuizen voor vrijzinnig-denkenenden en buitenkerkelijken. Die NCHB bóúwt dus alleen, zij wil geen tehuizen exploiteren. Dit laatste is de taak van de A.H. Gerhardstichting.”

Als je een half uur bij mevrouw Polak zit weet je: het werk voor die stichting heeft haar hele hart, eist veel op van wat zij aan werkkracht heeft. En dat is niet gering, want na een half uur weet je ook, dat de A.H. Gerhardstichting – opgericht door „Dageraad” en Humanistisch Verbond – tot in alle hoeken van haar huis aan de Oranje-Nassaulaan in Amsterdam is gekropen, dat zij – om het misschien ietwat overdreven te zeggen – al haar kamers heeft besmet. Maar besmet op een ordelijke wijze, want mevrouw Polak hoeft niet lang beneden of boven te zoeken om juist dat papier te voorschijn te toveren, waarover wij het hebben gehad.

Dat (eerste!) A.H. Gerhardhuis komt er dus, de fundamenten zijn al gestort in de Slotermeerslaan op de hoek van de Socrateslaan (kan het mooier?) in Amsterdam-West, en in mei zal vermoedelijk de eerste steen worden geplaatst. Het wordt een gebouw met zeven verdiepingen, haaks er achter komen drie keer acht woninkjes voor bejaarde echtparen, die nog zelfstandig hun huishouden kunnen voeren. Per woninkje: zitkamer, slaapkamer, kitchenet, douche en bergkamer. In totaal zal er in het A.H. Gerhardhuis plaats zijn voor 235 bejaarden – de 24 nog zelfstandige echtparen inbegrepen – waarvan 179 alleenstaanden zullen zijn. Zorgvuldig is er voor gewaakt, dat deze 235 oudere mensen het gevoel zouden krijgen in het A.H. Gerhardhuis hun zelfstandigheid, hun individualiteit kwijt te raken. Daarom krijgt iedereen een eigen kamer, met ingebouwde vaste wastafel. Daarom krijgt iedere bewoner ook zijn maaltijden in zijn kamer opgediend, tenzij lichamelijke omstandigheden dit anders eisen of de bewoners de wens te kennen geven, gemeenschappelijk te willen eten. Voor hen zullen de maaltijden worden opgediend in de eetzaal/conversatiezaal.

Het prachtige gebouw – ontwerp van de Architectengroep Van Tijen, Boom en Posno – krijgt twee liften, zodat het zelfs voor hen die moeilijk ter been zijn geen bezwaar is, op de bovenste verdieping een kamer te hebben. En wij zouden het ver mis moeten hebben als niet juist om die kamers op de hoogste etage de „felste strijd” zal worden gevoerd, want het A.H. Gerhardhuis zal een onbelemmerd uitzicht krijgen op de Slotermeerplas.

Zoals dus gezegd: iedere bewoner(ster) krijgt een eigen kamer met een balkon. Alle kamers zijn precies gelijk: er is rekening mee gehouden dat zij een maximum aan zonlicht ontvangen. Uiteraard hebben de ontwerpers eraan gedacht, dat inwoners ziek kunnen zijn: in het tehuis wordt een ziekenzaaltje gebouwd, waar geschoolde verpleegsters het bewind zullen voeren. Maar er is ook gerekend met hen, die nog bijzonder vitaal zijn: in het A.H. Gerhardhuis komt ook een van goed materiaal voorziene knutselkamer. Op iedere verdieping zullen gelegenheden zijn waar de bewoners elkaar – buiten de kamers – rustig kunnen spreken. En is het nodig te vertellen dat het sanitair en de badgelegenheden perfect zullen zijn?

Ik vertel dit vrij enthousiast en de lezers zouden haast daardoor vergeten, welke enorme zorgen het stichten en exploiteren van zo'n bejaardentehuis vergen. De bouwkosten bedragen rond drieëneenhalf miljoen gulden, die de stad Amsterdam voorschiet. De NCHB is echter verantwoordelijk voor de rente en aflossing van dit

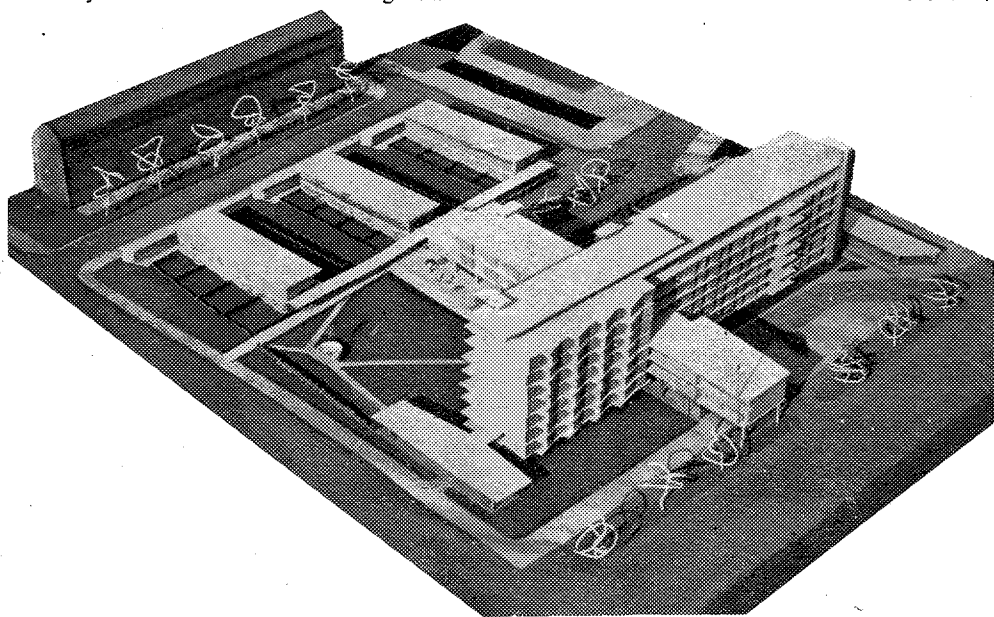
zij heeft al laten zetten het „Huis in de Duinen” bij Zandvoort en heeft nog meer projecten in petto. Het is interessant om te weten, dat mr. Van Hall, Amsterdams nieuwe burgemeester, in het bestuur zat van de NCHB.

Tja, en je kunt nu eenmaal niet met mevrouw Polak over het tehuis praten zonder te raken aan wat zij zelf het penibelste onderwerp vindt: de exploitatie en... de pensioenprijzen. Met een zucht verklaart ze, dat deze zullen variëren tussen de f 2200,- en f 2600,- per jaar per persoon. En dat is dan nog gerekend volgens het huidige prijspeil. Dit lijkt schrikbarend hoog – en is het eigenlijk ook – maar mevrouw Polak laat duidelijk uitkomen, dat in die som de werkelijke exploitatiekosten zijn verdisconteerd, d.w.z. dat men ook rekening heeft gehouden met eventuele vernieuwingen, die toch eens moeten worden aangebracht. Zij verklaart met die kritisch-verbaasde uitdrukking op haar gezicht die velen van haar kennen, het doodgewoon niet te kunnen begrijpen, hoe andere tehuizen met lagere prijzen toekomen. „Die moeten eens in de financiële knoop raken,” verzucht ze, „of... ze moeten moeilijkheden krijgen met de inwoners over de werkelijke kosten van verzorging en verpleging.”

Ze geeft, als voorbeeld van aanvankelijk te lage calculatie die later moest worden „opgetrokken”, dat „Huis in de Duinen” bij Zandvoort. Daarvoor had men de pensioenprijs eerst begroot op f 1450,- per persoon per jaar. Toen het tehuis klaar was bleek, dat die prijs tenminste f 1860,- moest zijn en nu is hij al weer verder gestegen. „Wij kunnen beter iets aan de hoge kant ramen, dan dat we met het geld niet uitkomen of al dadelijk méér moeten gaan vragen,” zegt mevrouw Polak.

Voor hen die nu menen dat alleen kapitaal-krachtige bejaarden of mensen met buitengewoon hoge pensioenen in het tehuis terecht kunnen moeten wij dadelijk, ter geruststelling, medelen dat het bestuur van de A.H. Gerhardstichting allang heeft besloten in bijzondere ge-

(Vervolg op pag. 5)

grote bedrag. De A.H. Gerhardstichting huurt het gebouw voor de tijd van 49 jaar van de NCHB, die het kant en klaar moet opleveren. De toekomstige bewoners mogen hun eigen meubels meenemen, maar de stichting zorgt voor de gordijnen. Alleen maar voor wat eenheid-naar-buiten. Het „A.H. Gerhardhuis” zal niet het eerste bejaardentehuis zijn, dat de NCHB bouwt:

Maquette van het wordende „A.H. Gerhardhuis”: duidelijk is te zien het zeven verdiepingen tellende hoofdgebouw, met daarachter de drie rijen van acht woninkjes voor echtparen. Vóór het hoofdgebouw de grote conversatiezaal.

Congres van het afscheid

HET laatst-gehouden congres van het Humanistisch Verbond heeft sterk herinnerd aan Haydn's „Afscheidssymphonie”. Na vele welluidende klanken komt het zonderlinge laatste deel: stuk voor stuk spelen de orkestleden nog een loopje, pakken dan behoedzaam hun instrumenten in en verdwijnen. Zonder twijfel waren er grote verschillen met Haydn's muziek: de scheidenden op het congres lieten zich vrijwel geen van allen horen, niet het hele orkest liep weg – de open plaatsen werden zelfs meteen weer gevuld, en het slot was niet bepaald geluidloos: integendeel! Haydn was, als hij het had kunnen horen, jaloers geweest op dit machtige, menselijke slagwerk.

Laat ik minder in beeldspraak spreken: niet minder dan vier hoofdbestuurders traden op dit congres af, mevrouw H. A. Polak-Schwarz, mevrouw A. J. Groenman-Deinum, dr. J. C. Brandt Corstius en E. Schabracq. En alsof dát nog niet genoeg was legde secretaris W. Coenders zijn (zes jaar taai volgehouden) functie neer en, dit is – niemand zal dit tegenspreken de zwaarste slag – onze administrateur Van den Berkhof gaat het Verbond verlaten.

Wat de scheidende en van functie-veranderende hoofdbestuurders – Coenders blijft HB-lid – hebben verricht voor het HV, daarvan heeft Van Praag een vol lof geschreven boekje opgedaan. En uiteraard heeft hij – voorlopig want officieel is het nog niet zóver – op uitzonderlijk hartelijke wijze v. d. Berkhof bedankt voor zijn elfjarige alles-opofferende arbeid voor het Verbond. Er komt, óók in „Mens en Wereld”, nog ruime gelegenheid op dat werk een scherp licht te werpen. Hoe sterk allen v. d. Berkhofs afscheid betreuren bleek uit de minutenlange dank-ovatie, die het congres hem bracht.

* * *

Is de verwelkoming door een burgemeester ooit zo ongedwongen, zo gemoedelijk geweest als die door Amsterdams nieuwe eerste burger mr. Van Hall? Kort en hartelijk sprak hij er zijn vreugde over uit dat het HV zijn congres in de hoofdstad wilde houden. En Van Praag memoreerde, in aansluiting dáaraan, dat Amsterdam zo'n voortreffelijke humanistische traditie kent.

Dan: de altijd roezemoezige, tòch gezellige ontvangst bij de congreszaal, ditmaal „Krasnapolsky”. De ontvangstkamer zelf wordt bewaakt door een potige Amsterdammer, die

(Slot van pag. 4)

vallen van die prijzen af te wijken. En dat – dit is nog belangrijker – de stad Amsterdam al heeft toegezegd financieel in niet geringe mate te zullen bijspringen als het op grond van een sociale of medische indicatie voor bepaalde mensen gewenst is, dat zij hun intrek nemen in het A.H. Gerhardhuis. Hopelijk zullen besturen van andere gemeenten later dit voorbeeld volgen.

Nu nog antwoord op de vraag: „Hoe word ik bewoner van het A.H. Gerhardhuis?”. Men kan voor f 10,- per jaar (man, of vrouw, of echtpaar) lid worden van de A.H. Gerhardstichting. De leden hebben uiteraard voorrang bij de niet-leden. Wie denkt, dat het nog zo'n vaart niet zal lopen met de aanmelding, kan ik verklappen dat er zich al meer dan twee keer zoveel gegadigden voor het A.H. Gerhardhuis hebben aangemeld dan er plaatsen zullen zijn: een kleine 700! Dan is het

iedereen resoluut stuurt naar de tafel, waar hij moet zijn. Komt er een vrij kleine donkere krulharige meneer binnenstappen, die hij kernachtig vraagt: „En U, meneer, wat komt U hier doen”. „Ik ben de voorzitter”, zegt Van Praag ietwat timide.

Symptoom van ons uitbreidende HV of alleen maar van het groeiende(?) HB: dit kon lang niet in zijn geheel achter de bestuurstafel. En zo vond er een – onbedoelde – discriminatie plaats tussen hooggeplaatste HB-leden en laaggeplaatste. Maar dezen schenen daaronder niet te lijden.

* * *

Huygens (Rotterdam), scherp als altijd, kwam vertellen dat zijn vrouw boze vermoedens had gekregen over zijn bezoek aan Amsterdam. Dit naar aanleiding van de simpele mededeling op zijn congreskaart: „U slaapt bij...” (volgde de naam van mevrouw zuzenzo). Coenders antwoordde, dat hij in zijn argeloosheid, uit die „formule” nooit iets slechts had gepuurd, maar hij gaf ook toe, dat 't minder gelukkig was. Beterschap belooft. Overigens had Huygens zich ook gestoten aan een advertentie in M. en W. van een „naturist”, die nadere, vrije kennismaking zocht. Ook eventuele beterschap belooft. Dit was trouwens (voorlopig?) de laatste keer, dat Huygens de taak van eenzame oppositie in het congres vervulde: Rotterdam ziet hem gaan als voorzitter (tijd, tijd!) en het congres als soms geestig kankerende afgevaardigde. Ik mag wel zeggen: „Zijn plaats kan niet gemakkelijk door een ander worden ingenomen.”

Over zieken gesproken: hoofdbestuurster Annie Treurniet-Wiersma heeft een ernstige operatie ondergaan en is daarvan – gelukkig – genezend. Zij kon ook niet op het congres zijn: men zond haar beste wensen voor algehele beterschap.

* * *

Zaterdagavond was zonder twijfel het hoogtepunt van Van Praags antwoord op de kritiek: „Wij zijn niet strijdbaar genoeg.” „Strijdbaarheid zit 'm wezenlijk niet in grote woorden, die met voldoende stemgeluid worden geuit. Strijdbaarheid demonstreert zich veelal 't sterkst binnenskamers, als wij in een direct gesprek met tegenstanders tonen, dat wij er zijn, dat wij onze plaats in de wereld opeisen, en dit met een keur van de diepstdoordachte argumenten. Wat wij tot dusverre hebben bereikt is op dergelijke

nog mogelijk – of liever: wenselijk – dat er zich leden van de Stichting melden, die (zeker voorlopig) zich niet als bewoner van het tehuis dromen. En bijzonder welkom zijn het bestuur ook giften en legaten, want men zal licht begrijpen, dat hoe meer geld er is, hoe groter dus het kapitaal wordt waarover de stichting kan beschikken, des te meer het bestuur kan doen voor hen die financieel minder draagkrachtig zijn. En die krachtens hun geaardheid en levensbeschouwelijke opvattingen in het A.H. Gerhardhuis hun woning willen zien.

In de tehuizen, die de A.H. Gerhardstichting eventueel in de toekomst zal exploiteren! Want de bestuurders van de stichting – voorzitter mr. Knap – dromen nú al van een tweede, en een derde tehuis voor buitenkerkelijke bejaarden. Of hun dromen eens werkelijkheid zullen worden? Dit ligt ook aan ons. J. v. S.

wijze bevochten.” Dáárop kwam zijn betoog in het (héél) kort neer.

Een ander evenement was ook de opvoering – aan het slot van de avond – van Christopher Fry's blijspel „Als een Foenix”, door drie (voortreffelijke) leerlingen van de Amsterdamse Toneelschool. Veel welverdiende bloemen en een cadeautje.

Zondagmorgen: de indringende toelichting door dr. J. C. Brandt Corstius op zijn in „In en Om” gepubliceerde stellingen over „De idee van de openbare school”. Omdat een tot het uiterste verkorte weergave deze rede in ieder opzicht tekort moet doen volstaan wij met de mededeling dat Brandt Corstius' ongemeen boeiende uiteenzetting gepubliceerd zal worden in het tijdschrift „Rekenschap”.

Zondagmorgen ook zang van ons eigen, te weinig gehoorde koortje „Vox Humana”, onder de vurige leiding van Bick van den Berg. Veel mooie, oude volksliederen en onbekende composities van bekende componisten. En luid-klinkende dank.

En om de kring te voltooien Van Praags wijze woord ten afscheid: „Mensen gaan, mensen komen, het humanisme blijft. Het humanisme, dat ons een grootse opdracht geeft, juist nú!”

J. VAN S.

„Bouwkunst”

van ir. G. Knuttel
en ir. J. Kruger

Om in nog geen 300 bladzijden de ontwikkeling der Westeuropese cultuur weer te geven is voorwaar een opgave. Het boek „Bouwkunst” van ir. G. Knuttel en ir. J. Kruger (uitgave geruime tijd bekend. De huidige mens heeft geen tijd meer, bestudering van standaardwerken wordt slechts aan de deskundige overgelaten. Onze tijd vraagt weinig tekst en veel plaatjes. Wellicht een neiging tot oppervlakkigheid. Dit is ook wel voor een groot gedeelte het geval, maar er zijn ook niet te onderschatten positieve kanten. Waar de ambitieuze lezer zich vroeger begroef in uitweidingen en detail-beschrijvingen, die voor de deskundige zelfs een te veel konden worden, legt de tegenwoordige tijd meer verplichtingen op aan de schrijver en hij stelt hogere eisen om zijn geschrift in aanmerking te doen komen voor de beschikbare tijd van de lezer en tòch meer inhoud te geven, wat onze tijd ook al vraagt. In het heden ligt het verband en contact over de gehele wereld op iedere dag. Of het de beurs is in New York of een toneel-première in Sydney. Wij denken in grote lijnen, in groot verband en dat vragen wij in ons vak, ook van de Wetenschappen, dus ook van de cultuur of zijn geschiedenis. Wij lezen korte beschouwingen al of niet met conclusies. Met een grote literatuurlijst van de geraadpleegde bronnen. Van het grote naar het kleine, van de hoofdzaak naar de bijzaken vrijlatend eenieder die zich in de bijzaken wil verdiepen. Echter op gevaar af, dat de hoofdzaak zijn diepere zin verliest en tot oppervlakkigheid wordt. Dit boekje nu, kan m. i. deze toets wel doorstaan. Weliswaar zijn bij de verdere verkortingen tendensen waar te nemen die m. i. niet alle de inhoud ten goede komen, (landkaartjes; wij hebben geen tijd meer historische atlanten op te zoeken en na te slaan) en eventuele beperkte aanvullingen zouden het in deze ook kunnen verbeteren (tijdschema's e.d.). Dit blijkbaar ten koste van meer uitgebreide beschouwingen over de bouwkunst in onze tijd. Dit laatste is stellig een winst. De belangstellende lezer wil alleen alles betrekken op zijn eigen leven en de draad doortrokken zien tot op vandaag, om het verleden beter te begrijpen, maar ook omdat hij het heden vaak niet begrijpt en dit wil toetsen aan het verleden. Al met al een zeer lezenswaardig boek voor velen, een welkome inleiding tot zijn belangstelling voor de bouwkunst.

IR. P. A. LEUPEN

TWEE PROFESSOREN

Op een landelijke conferentie van het Nederlands Gesprek-Centrum ging het over Geestelijke Volksgezondheid. In de discussie kwam onder andere naar voren hoezeer de gedragingen van de mens van psychische stoornissen afhankelijk zijn. De psychologie heeft ons geleerd dat tal van gedragingen der mensen, die we vroeger voor „slecht” en „zondig” aanzagen, eigenlijk niet anders zijn dan „ziekelijke reacties” van die mensen op ongunstige levensomstandigheden. Zoals een kind dat met veel dwang en slaag is grootgebracht, grote kans loopt later heerszuchtig te zijn, en zich op anderen te wreken, door nu op zijn beurt dwang toe te passen en slaag uit te delen.

Op die conferenties van het Gesprek-Centrum waar Rooms-Katholieken, Protestant Christen en Humanisten tezamen komen, gaat het altijd bijzonder prettig en open toe. Eén der christelijke deelnemers vroeg nu aan het forum dat de besprekingen leidde, of het dan ook niet zo was, dat de kerken vroeger dikwijls „zonde” hadden genoemd, wat in werkelijkheid „ziekte” was. Hij herinnerde er aan dat we tegenwoordig toch ook een heel andere kijk hebben op wat we nog „misdadigers” noemen. In het gevangeniswezen is men al minder op straf en vergelding en meer op „behandeling” van de delinquent gericht. Een psychopaat was vroeger slecht, tegenwoordig is hij ziek. Zou het zo ook niet met de andere „misdadigers” zijn? Kortom, het gehele probleem van goed en kwaad scheen op de helling te komen.

Dat gebeurde op die conferentie nu wel niet. Daar was dat onderwerp ook niet aan de orde. Het vloeiende slechts mede uit de besprekingen voort.

Een gereformeerd professor die de opmerking beantwoordde, gaf graag toe, dat in het verleden

ONTMOETINGEN OVER HUMANISME (IV)

vele dingen „zondig” zijn verklaard, die men tegenwoordig als „ziekelijke” uitingen zou herkennen. En onze grotere kennis van de mens zou ons zeker nu en in de toekomst al meer daarvoor moeten behoeden.

Toen, niet ernstig bedoeld, en met een lach, maar toch, dacht ik, uit zijn levensvisie voortspruitend, voegde de professor eraan toe:

– Het is allemaal waar. Maar, laten we nou ook nog wat voor de zonde overlaten? –

De zaal lachte mee.

Toch moest ik aan deze komisch bedoelde en tegelijk uit een ernstige levensopvatting voortvloeiende uitspraak terugdenken, toen ik het boek van die andere, een humanistische professor las.

Deze professor trekt de lijn, die de spreker op het Gesprek-Centrum voorzichtig en vragenderwijs trok, tot het einde toe door. Hij komt

tot de conclusie dat het kwade in de mens altijd reactie is van die mens op ongunstige levensomstandigheden, zoals onze jongen in bovengenoemd voorbeeld, die heerszuchtig werd doordat hij met dwang en slaag was grootgebracht. De mens is niet „zondig” en slecht van oorspronkelijke aanleg, maar hij ontwikkelt zich tot „slecht” als gevolg van en reactie op levensomstandigheden die zijn normale ontplooiing hebben verhinderd. Ik kan het niet allemaal zo geleerd weergeven als de professor het doet en ik moet maar van de vergelijking gebruik maken die de professor geeft van het zaad en de boom.

Het zaad, zegt hij, ontwikkelt zich tot een normale boom, maar alleen als de juiste voorwaarden daartoe zijn vervuld: De grond moet aan de specifieke voorwaarden voor dit zaad en deze boom voldoen; de juiste vochtigheid moet aanwezig zijn enz. Alleen als aan die voorwaarden niet voldaan is, als dus de levensomstandigheden ongunstig zijn, dan groeit uit dit zaad geen boom, of een kwijsende boom, met allerlei gebreken. Precies zo ontstaan bij de mens allerlei gebreken als hij niet de gunstige voorwaarden voor zijn ontplooiing krijgt. Of zoals de professor 't dan elders uitdrukt:

– De mens is niet noodzakelijkerwijs slecht, hij wordt alleen slecht wanneer de juiste omstandigheden voor zijn groei en ontplooiing ontbreken. –

Twee professoren, twee visies. Ik bied ze u maar ter overdenking aan.

¹⁾ Prof. dr. Erich Fromm: De zelfstandige mens. Uitg. Bijleveld '55 Hfdst.: Is de mens goed of slecht?

C. H. SCHONK

De zegetocht van het pocketboek

Van het prachtige, geïllustreerde maandblad van de U.N.E.S.C.O. Courier, is het februari-nummer van dit jaar geheel gewijd aan het boek. Allerlei wetenswaardigheden b.v. over vertalingen, herstel van oude en beschadigde boeken, aantallen verkochte boeken van de meest populaire schrijvers wordt meegedeeld. (Voor een belachelijk lage prijs kunt u zich abonneren op dit tijdschrift, bij de firma Martinus Nijhoff, Lange Voorhout 9, Den Haag. Het abonnementsgeld gaat de f 5,- niet te boven).

Over één aspect van het boek wilde ik iets vertellen; de gegevens werden aan genoemd artikel ontleend.

In 1935 kregen de gebroeders Lane in Engeland het plan om goedkope herdrukken te gaan maken van goede klassieke en moderne boeken, romans en wetenschappelijke werken. Zij hadden een beginkapitaal ter beschikking van £100. en zij maakten een calculatie, dat het Penguin boek 6 pence, de prijs van een pakje sigaretten, niet te boven zou gaan.

Het zou onjuist zijn te beweren dat er voordien nooit goedkope uitgaven waren geweest – b.v. de Reklame-boekjes, de uitgaven van de Gesellschaft für Volksbindung, de Engelse boeken door Tauchnitz verzorgd – maar de omvang van de Penguinuitgaven was iets nieuws in de wereld. Tot nu toe werden er in enkele jaren 750.000 exemplaren van een prachtige vertaling van de Odyssee van Homerus verkocht en in 1956 alleen werden er tien miljoen Penguin-boeken verkocht. Deze uitgave kon zo'n enorme vlucht nemen door de moderne druktechniek en de moderne verkooptechniek. Ieder uur verlaten 12.000 Penguin-boeken van 192 pagina's de persen en het tijdrovende gewone bindwerk werd vervangen door een methode, waarbij niet meer ingenaaid wordt. Speciale lijmsorten geven het boek een betrekkelijke stevigheid.

Een der meest revolutionaire veranderingen ligt in de verkoopwijze. Werden boeken vroeger alleen in de boekwinkels en deels in kiosken verkocht, tegenwoordig, vooral in de V. S., kan men de pocketboeken op vele plaatsen krijgen; in hotels, in „supermarkts”, op vliegvelden, aan benzine-pompen en uit automaten, willekeurig in de steden geplaatst. Tussen de 30 en 50 miljoen boeken staan voortdurend ter beschikking van het publiek in de V. S. Een 25 cents munt in de gleuf en een dialoog van Plato, waarin Socrates optreedt, glijdt naar buiten. Nog niet lang geleden stonden de boekverkopers zeer sceptisch tegenover deze wijze van concurrentie maar de achterdocht is aan het verdwijnen nu zij ervaren, dat de verkoop van de oorspronkelijke uitgaven, met harde band, door de Pocketboeken stijgt.

Er zijn een aantal problemen aan deze wijze van uitgeven verbonden, misschien wel zeer vele problemen, maar de zegetocht van het pocketboek over de wereld is niet meer te stuiten. En het is met boeken als met de deugd; men kan er niet genoeg van hebben. U moet er niet gering over denken dat iedere Nederlander nu voor f2.50 b.v. de twee delen van de Dode zielen van Gogol in bezit kan hebben, in een goede vertaling, waar hij voordien ongeveer f 12.50 moest betalen voor een onvolledige en onvoldoende vertaling.

In Nederland is het 250e Prisma boekje verschenen, tussen '51 en '55 werden in Duitsland 25 miljoen pocketboeken verkocht. In de meeste landen van de wereld is de pocketuitgave of volledig ingeburgerd of op weg thuis te geraken, alleen in België en Spanje is het experiment tot nog toe mislukt en in Israël en Noorwegen maar zeer ten dele geslaagd. Wat deze laatste twee landen betreft door een merkwaardige oorzaak. Men leest in beide genoemde landen zo goed, veel en grondig, dat men het pocket-

boek niet vertrouwt. Men denkt dat het oppervlakkige boekjes zijn. Daartoe werken de slechte, sensationele en door dik en dun erotische omslagtekeningen mee. Dit is een erfenis van de 2e Wereldoorlog. Geen boek kon in het leger van de V.S. verkocht worden of er moest een pin-up juffrouw op de band voorkomen.

In ieder geval is een groot deel van de literatuur de wijsheid en de kennis van eeuwenlang menselijk denken, voelen, lijden en genieten; alles wat het hoofd en het hart van mensen beroerd heeft, is voor miljoenen en miljoenen mensen in de wereld toegankelijk geworden, voor wie dit alles voordien gesloten boeken waren.

De man, die voor 35 dollarcent een uitgave van de Odyssee van Homerus had gekocht, schreef aan de uitgever: „Ik heb de Odyssee gelezen. Allemachtig wat kan die Homerus schrijven. Hebben jullie nog andere boeken van hem?” Voor deze man was de wereld van Homerus opengegaan. De mensen denken er veel te weinig aan, wat een schatten op die boekenplanken staan. Als u er meer dan tot nu toe zoudt kunnen komen om geregeld een pocketboek te kopen, zou de boekenweek een boekenjaar werden voor U.

MENS EN WERELD

verschijnt om de veertien dagen

Hoofdredacteur: dr. H. Bongers.

Redactiesecretaris: H. P. Danz, Schieweg 87c, Rotterdam, Telefoon: 80641.

Administratie, abonnementen en advertenties: Oudegracht 152, Utrecht. Telefoon: 10163. Postgiro 304960, t.n.v. Humanistisch Verbond, Utrecht.

Advertentietarieven op aanvraag. Kleine advertenties: f 1,- per regel. Abonnementsprijs: voor leden van het Humanistisch Verbond f 3,50 p. jaar, voor niet-leden f 6,-. Buitenland f 6,50. Losse nummers: f 0,25.

Gemeenschap Zandvoort toch in Gemeenschapshuis?

In het voorlaatste nummer van Mens en Wereld schreven wij over de onplezierige situatie rondom het Gemeenschapshuis in Zandvoort ontstaan doordat de gemeenschap Zandvoort van het Humanistisch Verbond niet in het stichtingsbestuur was vertegenwoordigd.

Gelukkig bleek daarover toen 't laatste woord nog niet gesproken te zijn. Daartoe aangespoord door het raadslid mevr. Mol-van Bellen heeft het college van b en w zich nader over deze niet alleen in onze ogen ontoelaatbare uitsluiting van het onkerkelijke deel der Zandvoortse bevolking beraden. Aan het slot van zijn preadvies kwam dit college tot de conclusie dat „de raad kan volstaan met te constateren, dat de gemeenschap Zandvoort van het Humanistisch Verbond kan worden toegelaten als deelnemer in de stichting Gemeenschapshuis Zandvoort.”

Nadat de heer R. de Jong, voorzitter van de gemeenschap daartegen in een ingezonden stuk in de Zandvoortse Courant in het geweer gekomen was en deze uitspraak van b en w als onvoldoende en voor het Humanistisch Verbond onaanvaardbaar had gekwalificeerd, heeft men in de raadsvergadering van dinsdag 26 maart over deze zaak opnieuw uitvoerig van gedachten gewisseld. Ook nu weer was het mevr. Mol-van Bellen die voor een behandeling op voet van ge-

lijkheid ten aanzien van het Humanistisch Verbond in het krijt trad.

Zij stelde voor in plaats van de door het college gesuggereerde uitspraak uit te spreken „dat de gemeenschap Zandvoort van het H.V. behoort te worden opgenomen in het stichtingsbestuur van het Gemeenschapshuis Zandvoort.” Hoewel van verschillende zijden ernstige bedenkingen tegen deze formulering werden aangevoerd, smaakte zij tenslotte het genoegen dat haar voorstel met negen tegen zes stemmen werd aanvaard.

Wij kregen nog niet het bericht onder ogen dat het stichtingsbestuur door het in zijn midden opnemen van een vertegenwoordiger van het Humanistisch Verbond aan deze uitspraak gevolg heeft gegeven, doch we hebben nu toch wel het vertrouwen dat aan de grievende achterstelling van het H.V. in Zandvoort spoedig een einde zal zijn gekomen.

RECTIFICATIE

In de bespreking „Kind en Religie” (M. en W. no. 5) komt een zichtbaar storende fout voor.

In de middelste kolom regel 35 van onder staat het woord „zinspolitiek”; dat moet zijn: „zinsproblematiek”.

Een nieuw maandblad: Tirade

Het verlies van Ter Braak en Du Perron, in het begin van de oorlog gestorven, is nog steeds schrijnend. Hoe meer wij ons bezinnen op de waarde van een kritische en veelomvattende geest als die van Ter Braak, hoe schrijnender wordt het besef dat hij onvervangbaar was en dat zijn erfenis, vooral in de handen van H. A. Gomperts, wel goed gehoeud wordt en verzorgd, maar dat het kapitaal niet groter wordt door zorgvuldige speculatie.

Genoten heeft de jonge generatie en zij die jong zijn gebleven, van het tijdschrift Libertinage, dat Ter Braak's geest ademde, vurig was soms, principieel in politieke en andere fatsoenszaken, geestig en lichtvoetig geschreven, zonder een zweem van Hollandse gewichtigdoenerij. Ook Libertinage heeft, door een aantal oorzaken, de strijd tegen de ijskoude en harde wereld moeten opgeven en is, na lange en uiterst vreemde doodstrijd gecremeerd, (of begraven).

Waarom contribuant van Socrates?

U STEUNT: – onderzoek naar en verdieping van de humanistische beginselen.

U KRIJGT: – het driemaandelijks tijdschrift Rekenschap voor f 6,- per jaar in plaats van f 7,50.

– het recht tot gratis bijwoning van de landdagen en dit jaar van de Socratesconferentie 18-19 mei, mits u zich nu opgeeft, voor f 2,50 per jaar, bij:

**HUMANISTISCHE STICHTING
SOCRATES
Oudegracht 152, Utrecht**

De ondernemende uitgever, Van Oorschot, heeft nu zijn zware schouders onder een nieuw tijdschrift gezet: Tirade. Ofschoon de toon soms wat opzettelijk en daarom vervelend studentikoos aandoet en de wijze van uitgave vele slordigheden vertoont (b.v. tekening op pag. 34 in een artikel dat deze illustratie niet vraagt of verdraagt) begroeten wij dit tijdschrift met vreugde. Zo'n periodiek is nodig in ons land, vooral omdat het de tradities van Ter Braak c.s., een belangrijke tak van het Europese humanisme, voortzet. Wij hopen dat de redactie de moed, volharding, energie en de zeeën tijd zal hebben, om Tirade lang voort te zetten. Het artikel van Nuis over de parvenu van de taal, Paul Rodenko, was bitter nodig en werkt bevrijdend in de brij van diepzinnigheden en vooral kwasi-diepzinnigheden die te dikwijls over poëzie worden geschreven.

B.

Tirade. Abonnementsprijs f 24,- per jaar. f 12,- per half jaar. Uitgever G. A. van Oorschot.

STUDIEWEEKEND IN HET ERASMUSHUIS

Socrates-Conferentie 18-19 mei

IN HET VORIGE NUMMER van Mens en Wereld gaven wij een nadere beschouwing over het tweede internationale congres van de IHEU in Londen (26-31 juli 1957). De vier hoofdonderwerpen van dit congres zullen zijn: Levensovertuiging, Persoonlijk leven, Sociaal leven en Organisatie. Deze onderwerpen zijn voor ons allen belangrijk: zij betreffen de kern van de humanistische visie op het gehele levensgebied. De Humanistische Stichting Socrates organiseert daarom over dezelfde onderwerpen een studieweekend in Utrecht op 18 en 19 mei 1957. Wij verwachten dat er velen zullen zijn die zich hier, in eigen omgeving (het Erasmushuis) willen bezinnen op de grondslagen van onze overtuiging. Later zult u dan onze Utrechtse con-

clusies kunnen toetsen aan de Londense resultaten.

DOOR SPLITSING in een viertal studiegroepen is het mogelijk de gedachtenwisseling in niet te grote groepen te houden. Rapporteurs van de studiegroepen zullen zijn: Prof. Dr. L. G. van der Wal, J. Bijleveld, P. A. Pols en Dr. B. W. Schaper. Voorzitters zijn resp. Dr. J. P. van Praaf, W. Coenders, J. Meltzer en Mr. H. B. J. Waslander. De algemene leiding berust bij Prof. Dr. G. Stuiveling.

DE DEELNEMING staat voor iedereen open; kosten f 3,50 (voor donateurs en contribuanten gratis). De gelegenheid bestaat bij geestverwanten in Utrecht de nacht

door te brengen, mits u dit vóór 22 april aan het secretariaat Socrates opgeeft. Zaterdagavond en zondagmiddag kunt u in het Erasmushuis een eenvoudige broodmaaltijd gebruiken voor f 2,20 incl. per maaltijd. De vergaderingen zijn op zaterdag van 15.00 tot 18.30 en van 20.00 tot 22.30 uur, en op zondag van 10.00 tot 12.00 en van 14.00 tot 16.00 uur.

ANMELDING vóór 10 mei bij het secretariaat Socrates, Oudegracht 152, Utrecht, onder gelijktijdige storting van het verschuldigde bedrag voor de conferentie en voor de ev. maaltijden op giro 58.22.93 ten name van de Humanistische Stichting Socrates te Utrecht.

Twee nuttige boekjes

Dr. J. L. Dirickx: *Arbeidsvreugde voor allen* – *Human relations*.

H. Wielek: *Vrije tijd – vriend of vijand?* (Jan van Tuyl N.V., Zaltbommel/Antwerpen)

In de serie „Raad en Daad” zijn zo juist twee handige boekjes verschenen, die ieder een facet van het leven belichten; de arbeidsuren in het bedrijf en de vrije tijd, in zekere zin elkaars complement.

Deskundig, maar niet zwaarwichtig, als 't eerste onderwerp wordt aangepakt, om de mens inzicht te geven hoe alle medewerkers kunnen bijdragen tot goede menselijke verhoudingen in het bedrijf, benadert het tweede speels, toch terdege verantwoord, de bestedingsmogelijkheden van de vrije uren.

Kan men als werkgever of werknemer het eerste nauwelijks ongelezen laten – en allerlei tekeningen en grafieken verduidelijken de stof ook nog – om met meer plezier zijn werk te verrichten en tot groter produktiviteit te komen, het tweede lokt meer tot kritiek op eigen doen en laten dan menig psychologisch, daartoe deftig opgezet werk.

Het is verfrissend die pittige, korte hoofdstukjes te lezen, waar zoveel kennis van zaken als overgoten is met liefde voor de stof en de innige wens naar voren komt om medemensen in hun activiteiten naar zelfontplooiing te richten ter verbetering van de dodende sleur of het banaal ontsnappen aan verveling.

J. DEKHUIJZEN

Tweeërlei oordeel

In de eerste Silezische oorlog had Frederik II verboden in de leger tenten licht te laten branden. Overtreders zouden met de dood worden gestraft. Toen de koning op een avond de ronde deed bemerkte hij in de tent van een kapitein licht. Hij trad binnen en vroeg om opheldering. De ontstelde kapitein toonde hem een brief, die hij aan zijn vrouw zat te schrijven. „Goed,” zei de koning, „schrijf er nog een onderschrift bij.” De kapitein nam de pen en de koning, die in de geschiedenisboeken „de Grote” wordt genoemd, dicteerde: „Morgen vroeg word ik doodgeschoten.”

Aldus geschiedde.

*

In de Amerikaanse burgeroorlog was een soldaat ter dood veroordeeld, omdat hij op wacht ingeslapen was. De president Abraham Lincoln verklaarde echter: „Ik kan niet de eeuwigheid ingaan met het bloed van deze jongen aan mijn handen. Het is begrijpelijk, dat een jonge man, op een boerderij opgegroeid, gewend om bij het invallen van de duisternis naar bed te gaan, op wacht inslaapt.”

En de soldaat werd begenadigd.

Wie kan een jong echtpaar (zonder kind.)

aan woonruimte helpen?

Per juni, juli of aug.; in de Zaanstr., Alkmaar of omgev., beiden werken.

Brieven bureau v. d. blad onder nr. april 3.

jonge vrouw, acad. gevormd, 38 jr., ongeh., zacht karakter, Humaniste, zoekt

levenspartner

Discretie verzekerd.

Brieven bureau v. d. blad onder nr. april 4.

Wie heeft

woonruimte

beschikbaar voor beschaafd echtpaar, kindje in mei te verwachten; goede referenties, spoed gewenst, Amsterdam of omgeving.

Brieven bureau v. d. blad onder nr. april 1.

Indien U zich in de rijen

der humanisten heeft geschaard en bovendien lid is van de P.v.d.A.

sluit U dan aan bij de

HUMANISTISCHE WERKGEMEENSCHAP

in de Partij van de Arbeid!

Vraagt U eens een proefnummer van ons maandblad „VERNIEUWING”

Het secretariaat der H.W.G.,

Haagweg 210, Leiden,

verstrekt U gaarne inlichtingen

VREDESACTIE

Radicaal Pacifistisch Maandblad

onder redactie van Dr. W. J. JONG en H. KUYSTEN

Administratie-adres: Postbus 246, Rotterdam

Postgiro 445129 • Abonnementsprijs f 5.— per jaar

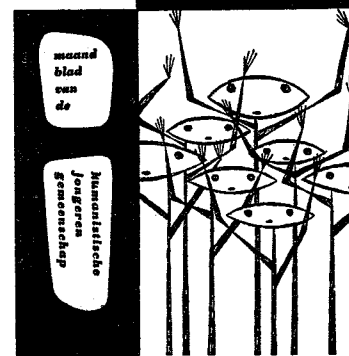
Dame vraagt 1 of 2

ongem. kamers

n bosrijke streek, Veluwe, omgeving Amersfoort of Haarlem, bij voorkeur daar, waar in geval van ziekte verzorging mogelijk is.

Brieven bureau v. d. blad onder nr. april 2.

LIBERTYN

Wat leeft er onder de jongeren?

maandblad h.j.g.

redactie secr.: johan hardick, delistraat 5, enschede

administratie: mr. p. n. arntzeniusweg 16, amsterdam-o.

abonnement f 2.— per jaar

postgiro 584802 t.n.v. penningm. h.j.g. te hardinxveld-giessendam.

REKENSCHAP

Driemaandelijks tijdschrift voor wetenschap en cultuur, onder redactie van Prof. Dr. H. Freudenthal, Prof. Mr. Dr. H. R. Hoetink, F. P. Huygens, Dr. B. W. Schaper, Prof. Dr. G. Stuijveling en Prof. Dr. L. G. van der Wal.

Abonnementsprijs f 7,50 per jaar (voor donateurs en contribuanten van Socrates en voor studenten f 6.— per jaar).

Gratis proefnummers aan te vragen bij het Secretariaat, Oudegracht 152, Utrecht.

Uitgave van de Humanistische Stichting Socrates.

AURORA verkoopt zekerheid voor Uw gezin

Waarom zoudt U niet eens praten met één van onze vertegenwoordigers?

Een telefoontje of een briefje aan onderstaand adres is voldoende.

N.V. Levensverzekering-Maatschappij

AURORA (opgericht 1887)

Amsterdam – Herengracht 62 – Telefoon 47006-42878